

SECCION AMENA.

ARTOBERO ETA PORROT.

I.

Jayo zan Zoyetako baserrian aur eder bat zeñari batayoan jarri zioten izena Arturo. Besoetan artu zuten Porrot-ek eta bere emazteak, onen aizpa lagun zutela aurra eramateko. Echeraturik emakumeak umearakiñ, Porrot gelditu zan oraindik atzera.

—¿Zér izen jarri zayo umeari?—galdetu zuan amak oetik. An ziran estuasunak, oroitu eziñez:—Tartaro... Tortero... Kartero... Artero... Portero... edo... edo... oyen antzeko bat,—eranzun zuten emakumeak;—baña Porrotek esango digu zuzen.

Badator Porrot illunabarrean echeruntz mormorretan:—bai; gaiztakeria, gezurra, eta lapurreta besterik ez dago oraingo munduan—esaten zuala, eta arrola andiyak egiñaz. ¿Zér pasatzen zayo gizajoari? ¿Zér? ¡a! moskorra artu du, eta zigarro-purua artzen dualako ustean, artu du trabenan (au da, ostu du) Kataliñen jostorrazontziya, eta aoan arturik, ura piztu eziñez, erre ditu ogei ta zazpi poşpolo baita ere eskuko bi beatz; eta poşpolo bat, ondo itzali gabe, botatzian, erori zayo jakaren poltsikora; an zeuzkan beste poşpoloak; abek su artzen dute, baita arropak eta buruko chimak ere; eta anima purgatoriokoa diruriyala, sartzen da echean, au da, Zoyetako baserrian. Eskerrak Josepiñaşi neskamiari, zeña zetorren iturritik sulla bat urekiñ; sartu ziori Porroti Burutik bera sulla, eta eman zion mañu ederra. Ontzi galduko mariñela ziruriyan gizajoak, edo obeki esateko, kartoi eta briakiñ egintako ekanza. Lanik asko bazan Zoyetan Porroti arropa bustiak ateratzen, legorrak jazteko. Larrua

kentzen ere ez dakit asko gaitzago izango ote zuten, eta bitartian an zegoan Zipot-andi, parrez lertzen, bada bazekian gertatu zan guzia.

Apal-ondoan, azturik lenagoko kontuak, echeko nagusi, Zipot-andik, bota zion Porroti berso bat, kantatuaz:

Ostu badezu ere
 Jostorratz ontziya,
 Pekatuak berekiñ
 Du penitentziya;
 Gogoangarri dezu
 Gaurko illuntzia.
 Ur ta suakiñ egiñ
 Dizute jantziya.

Bazijoan aserretzera Porrot, baña emakumeak galdetu zioten:

—Zér izen jarri zayo umeari?

Zerbait-ere aopian esan zuan, baña etzioten aditu.

—¿Nola esan dezu?—berriz diyote emakumeak.

—¿Gorrak zaudete? ala ¿nai dezue solpan esatea?—eranzun zuan Porrotek;—aditu bada:

Izaten banaiz ere
 Zenbait aldiz bero
 Pronostikua artzen
 Det nik urteero
 Goguan ezazute
 Kontuz artu gero
 Ume onen izena
 Dala Artobero.

—Jaungoikoak bedeinka dezala—esan zuten guziak; eta—Izenaren jabe izan dedilla—eranzun zuan Porrotek.

II.

Ill zan Zipot-andi, bai ta Porrot ere, utzirik beren oñ-ordezkotzat, Arto-bero eta Porrot gaztea, (zeñari deituko diogun ere Porrot) izaten zirala bi semeak alkarren adiskideak, beren aitak ziran bezala.

Joan zan Arto-bero, ogei urte zituanian, trozoetara, au da, burdin-bideetan lan egitera, eta iru urteren buruan agertu zan mutill dotorechoa, burua ondo orrazturik, usai gozoko urarekin, korbata, erlojua kate andiarekiñ, gerriko sedazkua, pañolua ere bai, jaka-

ren poltsikotik erdia kanpora zinzilik, erdarazko galtzak, erraztuna eskuko beatz batian, eta.... ¿nik dakit zenbat gauza? Ura Arto-bero zala sinisten, etzan errez.

Adiskide zan bere lengo lagun Porrot-ekiñ, eta askotan oi ziran elkarrekin trabenan, bada Arto-bero jauna, kanpo oyetan oso ardozaletu zan. Panparroi zebillen, batez ere erdaraz mintzatzen zanean; *tonto-lapiko*, *burriko* esanta, zenbait aldiz isill erazo zuan Porrot gijajoa.

Etzitzayon Porrot-i iduritzen aiñ garbi-garbiya Arto-beroren erdera, eta nai zukian ikusi, nola mintzatzen zan erdarazko erdaldu-nakiñ. Jai goiz batean mezatarara zijoazen bi adiskideak, zeñai galdetzen die soldadu batek:

—¿Dónde está la iglesia?

Bereala eranzun zion Arto-berok;

—¿Un emakume, edadekocho, koziña abajo, tienda canton-plaza? En allí de kasa.

—Arrayia-polatu, ez nian uste orrenbeste intzanik-esan zion Porrot-ek Artoberori.—¿Zér galdetzen zian?

—Ingelesaren andria non bizi dan.

—Uste nian esan zuela Kondia ez dala ingelesa.

—¡A tontoa! ez dik esan «konde» baizik «donde», au dek, «nun.»

—Etzekiat ba ire erdara ori ere jator jatorra ote dan, zergatik «koziña abajo» etzekiat zér dan, baña gañerontzekoak or nonbait nik ere esango nitikek.

—Ezpadakik, ikasi, eta bestela ¡isilentzio!

Porrotek sarritan galdetu izan zion zerbait Arto-berori erdararen gañian, baña etzion beñere gauza zuzenik esaten: baizik beñ batera eta beñ bestera, eta orregatik deitu oi zion itz-biko gizona Artobero-ri.

Galdetu zion eskola-maisuari Porrot-ek:

—¿Zér esan nai du, «koziña abajo-k?»

—Urdai-azpikua—eranzun zion maisuak.

Au aditzian, badijua Porrot Arto-beroren billa, eta arkitzean trabenan, botatzen dio onako berso au:

Gizonak ez dik bear
 Izan itz-bikua
 «Koziña-abajo» dek
 Urdai-azpikua;
 Ez jakiñagatikan
 Erdaraz naikua,
 Ez nauk ik uste beziñ
 Tonto-lapikua.

Jaiki zan bereala Artobero, eta diyo:

Para los tontos no se
 Erdera la hacer,
 ¿Tu afrender komo mí?
 Eso no poder ser:
 Kalabaza kabeza
 No saber tu ezer,
 Boliño de burriko
 Mucho tu parecer.

Aserratu zan Porrot: eta esan zion Arto-berori:

—Jakiñ nai nikek orren arro ibiltzeko oroitzen ote aizen ire ize-naz.

—Nik nai nikek jakiñ ire izenaren jatorria—eranzun zion Arto-berok.

—Jaitzak gaztañak eta berez ikasiko dek.

—¿Zér esan dek?

—Zuek, Zipot-anditarrak, zeratela edo gorrak edo solpa-zaleak, bada aditu niokan nere aitari ire izena zala berak solpan jarriya.

Orañ esango diat bada solpan Porrot-izenaren jatorria.

Zorioneko gaztañ oyekin
 Betetzen badek zipota
 Oyen aiziak ezingo dituk
 Kanpora nola nai bota;
 Asiko zaik, bai, nonbaitetikan,
 Tronpetachuen plit-plota,
 Dantzatutzeko erri guzia
 Soñu ederrak ik jota.

ARTOBEROK..

Gaztañ-aiziak dabiltzanian
 Zipot-barruan borroka,
 Indarra ditek ateratzean
 Puskatutzeko arroka;
 Onelakoak jarri lezakek
 Merkecho aize-errota,
 Iri eskerrak, orain zekiat
 Zergatik aizen Porrota.

Ez dakigu ill ala bizi diran bi adiskide abek: bada aspaldian ez dira agertzen, eta errazago diruri, arraya urtara gabe egotea, oek trabenara gabe baño. Ala ere denboraz zerbait berakgatik esango dizute; baña ¿nork? Gizon moskorrai begira farre asko egiñ oi duan

UR-ZALE BATEK.

